

УДК 378.146

Юрій Черних,

кандидат технічних наук, доцент,
Військовий інститут Київського національного
університету імені Тараса Шевченка, м. Київ
<https://orcid.org/0000-0002-0780-6627>

Микола Кубявка,

кандидат технічних наук,
Військовий інститут Київського національного
університету імені Тараса Шевченка, м. Київ
<https://orcid.org/0000-0003-1745-7026>

Кирило Пирогов,

Військовий інститут Київського національного
університету імені Тараса Шевченка, м. Київ
<https://orcid.org/0009-0008-5940-1286>

DOI: 10.33099/2617-1775/2024-02/171-184

ВСТУПНА КОМПАНІЯ ДО ВИЩИХ ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ І ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ У 2024 РОЦІ: ПІДСУМКИ ЕВРИСТИЧНОГО СОЦІОЛОГІЧНОГО ОПИТУВАННЯ ВСТУПНИКІВ

Стаття присвячена дослідженню проблемних питань організації вступної компанії до вищих військових навчальних закладів і військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти у 2024 році, зокрема аналізу проведення їх комплектування курсантами (студентами) першого курсу.

Проблема формування якісного контингенту курсантів (студентів) має низку суперечностей: між недостатньою професійною орієнтацією випускників середніх шкіл та об'єктивно існуючими потребами Збройних Сил України в збалансованій структурі офіцерських кадрів; між рівнем знань, умінь та навичок вступників з профільних предметів для навчання у вищій військовій школі та їх реальним рівнем після закінчення закладів загальної середньої освіти тощо.

З метою визначення мотиваційної готовності кандидатів на навчання до служби в Збройних Силах України або інших структурах сил оборони України, а також дослідження рівня освітньої підготовки вступників до навчання у закладах вищої освіти за доручення директора Департаменту військової освіти та науки Міністерства оборони України серед абітурієнтів 2024 року було організовано проведення емпіричного соціологічного дослідження.

Ключові слова: військова освіта; вступна компанія, 2024 рік; соціологічне опитування.

Постановка проблеми. Серед найважливіших завдань трансформації системи військової освіти України, зокрема системи підготовки офіцерських кадрів, є забезпечення якості підготовки фахівців на рівні міжнародних вимог та, відповідно, на рівні основних вимог НАТО до підготовки осіб офіцерського складу. Для здобуття вищої освіти, яка відповідала б новим стандартам, новітнім технологіям, майбутній курсант (студент) повинен мати як достатньо високу загальноосвітню підготовку, так і можливість її оцінювання під час вступної кампанії з урахуванням його особистих здобутків.

Незважаючи на чисельні дослідження вчених-педагогів, питання формування контингенту курсантів (студентів) саме у вищих військових

навчальних закладах (ВВНЗ) та військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти (ВНП ЗВО) потребує ґрунтовного вивчення, аналізу та вдосконалення в аспекті визначення методів, засобів, форм та педагогічних умов відбору абітурієнтів. Удосконалення системи формування контингенту курсантів (студентів) ВВНЗ та ВНП ЗВО на засадах демократичності, прозорості та гласності, створення умов для забезпечення навчання відповідно до потреб особистості та Збройних Сил (ЗС) України, інших складових системи оборони країни, результативність освітньої діяльності та процесу підготовки фахівців у ВВНЗ та ВНП ЗВО, насамперед, визначається якісним відбором абітурієнтів, детермінованим адекватними умовами прийому. У зв'язку з цим постає завдання, яке вимагає розробки моделі формування якісного контингенту курсантів (студентів) першого курсу ВВНЗ та ВНП ЗВО, складовими якої повинні стати методи, форми, засоби та педагогічні умови відбору абітурієнтів.

Окрім того, проблема формування якісного контингенту курсантів (студентів) першого курсу ВВНЗ та ВНП ЗВО має низку суперечностей між:

недостатньою професійною орієнтацією випускників середніх шкіл та об'єктивно існуючими потребами ЗС України в збалансованій структурі офіцерських кадрів;

існуючою практикою відбору абітурієнтів і необхідністю впровадження інноваційних технологій формування якісного контингенту курсантів (студентів) першого курсу;

рівнем знань, умінь та навичок вступників з профільних предметів для навчання у вищій військовій школі та їх реальним рівнем після закінчення закладів загальної середньої освіти;

існуючою системою тестових методик оцінювання знань, психологічного і фізичного стану випускників загальноосвітніх шкіл (гімназій, ліцеїв тощо) і недостатнім рівнем обґрунтуванням їх валідності, точності і прогностичності у змістовому та процесуальному аспектах.

Виходячи з вищезазначеного, обґрунтування шляхів вдосконалення порядку прийому на навчання для здобуття вищої освіти громадян України до ВВНЗ та ВНП ЗВО є актуальною проблемою, що потребує проведення відповідних наукових досліджень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Становлення висококваліфікованого, професійно грамотного військового фахівця починається із загальноосвітньої підготовки з урахуванням вимог його майбутньої діяльності. Дослідженню проблем та організації освіти завжди приділялось належна увага, зокрема таким її аспектам: професійній орієнтації та професійному самовизначенню (Р. Гуревич, А. Голомшток, І. Зязюн, Є. Климов, Д. Леонтьєв, Є. Павлютенков та інші); розвитку військової освіти (В. Артамошенко, А. Вітченко, А. Зельницький, М. Нецадим, В. Осьодло, Ю. Приходько, О. Рахманов, В. Свистун, В. Телелим, Ю. Черних, В. Ягупов та інші). У працях В. Беспалька, І. Булах, Н. Буринської, С. Калаур, Б. Мокіна, Ю. Романенко, С. Шишова та інших розглядається апарат оцінювання якості

знань учнів та студентів, курсантів. Проблеми незалежного оцінювання якості підготовки випускників середніх закладів освіти висвітлені у працях І. Вакарчука, Л. Гриневич, М. Зельмана, А. Забуліоніса, І. Лікарчука, О. Локшиної, А. Торопової, С. Ракова та інших, а праці В. Аванесова, В. Кадневського, А. Майорова, О. Масалітіної та інших присвячені питанням розробки тестів і тестових технологій при проведенні вступу до ЗВО. У працях М. Мірошнікової, В. Хуторського обґрунтовано дидактичні основи організації прийому до закладів вищої освіти з використанням новітніх технічних засобів.

Мета статті полягає у проведенні аналізу певних аспектів вступної компанії до ВВНЗ та ВВП ЗВО у 2024 році на підставі підсумків евристичного соціологічного опитування вступників.

Методи дослідження. Щоб забезпечити глибоке розуміння проблематики в рамках аналізу проведення комплектування ВВНЗ та ВВП ЗВО у 2024 році курсантами (студентами) першого курсу наш підхід об'єднував як теоретичні, так і емпіричні методи дослідження. Зокрема, евристичне соціологічне опитування - проведення анкетування серед курсантів (студентів) першого курсу ВВНЗ та ВВП ЗВО набору 2024 року, що дозволило зібрати первинні данні, та аналітичні методи - системний підхід, системний аналіз, індукція та дедукція, порівняння.

Виклад основного матеріалу. На навчання до ВВНЗ та ВВП ЗВО у 2024 році приймалися особи, які мають повну загальну середню, професійно-технічну або вищу освіту з числа цивільної молоді, випускників військових (військово-морських) ліцеїв та ліцеїв з посиленою військово-фізичною підготовкою, військовослужбовців, які не мають військових звань офіцерського складу.

Прийом на навчання до ВВНЗ та ВВП ЗВО за державним замовленням (за кошти державного бюджету) здійснювався на конкурсній основі згідно з Правилами прийому на навчання до ВВНЗ, ВВП ЗВО (далі – Правила прийому), які розроблялися відповідно до Закону України “Про вищу освіту” [1], певними нормативно-правовими документами, що затверджені наказами Міністерства освіти і науки України та Міністерства оборони України [6-9].

Особливістю приймальної кампанії у 2024 році було те, що вступники для участі у конкурсі мали можливість подавати до приймальної комісії сертифікат зовнішнього незалежного оцінювання (ЗНО) 2021 року, або результати національного мультипредметного тесту (НМТ) 2024 року з чотирьох конкурсних предметів, або НМТ 2023 року, або НМТ 2022 року, або складати вступні іспити безпосередньо у ВВНЗ та ВВП ЗВО для вступу на основі повної загальної середньої освіти або освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста, освітньо-професійного ступеня фахового молодшого бакалавра, освітнього ступеня молодшого бакалавра. При цьому, ВВНЗ та ВВП ЗВО у Правилах прийому на навчання мали право самостійно визначати мінімальне значення кількості балів із вступних випробувань (конкурсного балу), з якими вступник допускався до участі у конкурсному відборі.

Особи жіночої статі приймалися на навчання на рівних правах з особами

чоловічої статі за переліком спеціальностей, за якими вони у подальшому мають проходити військову службу на посадах осіб офіцерського, складу.

Переважним правом зарахування до ВВНЗ та ВВП ЗВО користувалися особи, яким таке право надано законами України [2-5] та Указом Президента України [12].

Військовослужбовців військової служби за контрактом (рядового, сержантського і старшинського складу) та випускників військових (військово-морських) ліцеїв і ліцеїв з посиленою військово-фізичною підготовкою, які закінчили навчання у 2024 році, зараховувалися до ВВНЗ та ВВП ЗВО на спеціальних умовах за окремим конкурсом згідно з відсотками цільового прийому, встановленими наказами Міністерства оборони України та Міністерства освіти і науки України про прийом на навчання до ВВНЗ та ВВП ЗВО у 2024 році [10, 11].

Аналіз проведення вступної кампанії у 2024 році свідчить, що План прийому курсантів на навчання на базі повної загальної середньої освіти для здобуття ступеня вищої освіти “бакалавр” для подальшого проходження військової служби на посадах осіб офіцерського складу, виконано на 83%. Планом набору передбачалося прийняти на навчання 4458 осіб, з них: для потреб Збройних Сил України – 3938 осіб; для потреб інших військових формувань – 520 осіб. Зараховано на навчання 3701 особу, з них: для потреб ЗС України – 3409 осіб; для потреб інших військових формувань – 292 особи.

З метою визначення мотиваційної готовності кандидатів на навчання до служби в ЗС України або інших структурах сил оборони України, а також дослідження рівня освітньої підготовки вступників до навчання у ВВНЗ та ВВП ЗВО було організовано проведення емпіричного соціологічного дослідження.

Основними складовими емпіричного соціологічного дослідження було взято такі: розроблення проекту і програми дослідження; підготовка інструментарію – конструювання анкети (опитувальника) і техніки шкалювання; визначення об’єкта дослідження і підготовка вибірки; збір даних; обробка, аналіз та інтерпретація даних, підготовка підсумкового документа.

Щодо програми дослідження, то при її розробці чільне місце відводилося показникам генеральної та вибіркової сукупностей. Так, генеральна сукупність у ході дослідження склала 4127 осіб, згідно із відомістю щодо чисельності вступників до ВВНЗ та ВВП ЗВО, які брали участь у конкурсному відборі у 2024 році. Вибіркова сукупність респондентів становила 3307 осіб.

Вибірку зроблено в шести провідних ВВНЗ, що здійснювали прийом курсантів (студентів) на навчання у 2024 році, зокрема, Національному університеті оборони України (НУОУ) – 24 респонденти, Національній академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного (НАСВ) – 483 респонденти, Харківському національному університеті Повітряних Сил імені Івана Кожедуба (ХНУПС) – 779 респондентів, Військовій академії (м. Одеса) (ВА) – 451 респондент, Військовому інституті телекомунікацій та інформатизації імені Героїв Крут (ВІТІ) – 291 респондент, Житомирському

військовому інституті імені П. С. Корольова (ЖВІ) - 355 респондентів та дев'яти ВНП ЗВО, а саме: Інституті Військово-Морських Сил Національного університету «Одеська морська академія» (ІВМС НУ «ОМА») - 62 респонденти, Військовому інституті танкових військ Національного технічного університету «ХПІ» (ВІТВ НТУ «ХПІ») - 298 респондентів, Військово-юридичному інституті Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого (ВЮІ НЮУ) - 63 респонденти, Військовому інституті Київського національного університету імені Тараса Шевченка (ВІ КНУ) - 388 респондентів, кафедрі військової підготовки Національного авіаційного університету (КВП НАУ) - 23 респонденти, кафедрі військової підготовки Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу (КВП ІФНТУНГ) - 14 респондентів, кафедрі військової підготовки Одеського державного екологічного університету (КВП ОДЕУ) - 12 респонденти, кафедрі військової підготовки Національного університету біоресурсів і природокористування України (КВП НУБПУ) - 3 респонденти, кафедрі військової підготовки спеціалістів Державної спеціальної служби транспорту Українського державного університету науки і технологій (КВП СДССТ УДУНТ) - 61 респондент.

Вибірка репрезентативна щодо віку, статі, року завершення навчання та типу навчального закладу, який закінчили респонденти, місця їхнього проживання і досвіду роботи (військової служби) до вступу у ВВНЗ, ВНП ЗВО та соціального походження. Похибка не перевищує трьох відсотків.

Тип дослідження – опитування думки вступників з використанням розробленої анкети.

Предмет дослідження – визначення мотиваційної готовності кандидатів на навчання до служби в ЗС України або інших структурах сил оборони України та рівень освітньої підготовки готовності вступників до навчання у ВВНЗ та ВНП ЗВО.

При плануванні соціологічного дослідження усі питання було зведено у п'ять основних блоків:

I. Соціально-демографічна характеристика респондентів;

II. Мотиваційна готовність кандидатів на навчання до служби в ЗС України або інших структурах сил оборони України;

III. Рівень освітньої підготовки вступників до навчання у ВВНЗ та ВНП ЗВО;

IV. Плани і побажання респондентів щодо подальшого проходження військової служби після завершення навчання у ВВНЗ та ВНП ЗВО;

V. Сполучення основних питань анкети із соціально-демографічними характеристиками та особистісними даними респондентів.

За підсумками обробки відповідей респондентів встановлено наступне:

I. Соціально-демографічна характеристика респондентів

а) вік (у % від загальної чисельності опитаних): 1) 17-20 років – 88,7%; 2) 21-23 роки – 3,9%; 3) 23-25 років – 3,2%; 4) понад 25 років – 4,2%.

б) стать (у % від загальної чисельності опитаних): 1) чоловіча – 75,8%; 2) жіноча – 24,2%.

Найбільші показники курсантів-жінок мають (у % від чисельності респондентів в окремих ВВНЗ та ВВП ЗВО): ВІ КНУ – 53,3%, ВЮІ НЮУ – 31,7%, ІВМС НУ ОМА – 31,0%, НАСВ – 26,5%. Освітні програми гуманітарного спрямування найбільш приваблюють жінок під час вибору ВВНЗ або ВВП ЗВО, у яких вони бажають навчатися.

в) сімейний стан (у % від загальної чисельності опитаних): 1) не одружений(а) – 95%; 2) одружений(а) – 3,3%; 3) одружений(а), маю дитину – 1,4%; 4) одружений(а), маю двох (або більше) дітей – 0,3%.

г) з якої родини походять (у % від загальної чисельності опитаних): 1) військовослужбовця – 34%; 2) державного службовця – 7,4%; 3) підприємця – 7,2%; 4) робочого – 37,5%; 5) селянина – 9,1%; 6) фермера – 1%; 7) інтелігенції – 1,5%; 8) інше – 2,3%.

д) у яких регіонах країни проживали до вступу у ВВНЗ, ВВП ЗВО (у % від загальної чисельності опитаних): 1) західний – 25%; 2) східний – 14,8%; 3) центральний – 31,7%; 4) північний – 17,1%; 5) південний – 9,7%; 6) тимчасово окупована територія – 0,9%; 7) інше – 0,8%.

е) типи населених пунктів, в яких респонденти проживали до вступу у ВВНЗ, ВВП ЗВО (у % від загальної чисельності опитаних): 1) м. Київ – 6,7%; 2) обласний центр – 5,5%; 3) районний центр – 8,9%; 4) місто – 45%; 5) село – 33,9%.

є) мали досвід проходження військової служби до вступу у ВВНЗ, ВВП ЗВО (у % від загальної чисельності респондентів): 1) строкової – 1,8%; 2) за контрактом – 9,3%; 3) не проходив військової служби – 88,9%.

Найбільші показники курсантів, які мають досвід проходження військової служби (строкової або за контрактом, відповідно), мають (у % від чисельності респондентів в окремих ВВНЗ та ВВП ЗВО): ХНУПС – 2,6% та 24,0%; КВПС ДССТ УДУНТ – 0% та 15,0%; ВІТВ НТУ ХП – 11,0% та 4,0%; ІВМС НУ ОМА – 7,0% та 1,0%; ВА – 1,1% та 6,0%; ЖВІ – 1,8% та 4,0%, НАСВ – 2,1% та 3,0%, найменші показники мають: ВІ КНУ – 0,2% та 1,3%; ВІПІ – 2,4% та 0%.

ж) працювали до вступу у ВВНЗ, ВВП ЗВО (у % від загальної чисельності опитаних): 1) на промисловому підприємстві – 5,3%; 2) у державній установі – 4,8%; 3) у сільському господарстві – 3,8%; 4) у сфері торгівлі – 6,3%; 5) не працював – 78,1%; 6) інше – 1,7%.

з) відносяться до пільгових категорій вступників, які рекомендуються до зарахування за спеціальними умовами (чисельність осіб та у % від загальної чисельності опитаних): усього - 1502 (36%), у тому числі , особа з числа дітей-сиріт - 128 (4,4%); особа з числа дітей, які позбавлені батьківського піклування – 72 (2,5%); особа з числа дітей з багатодітних сімей (п'ять і більше дітей) – 144 (5%); особа, місце проживання якої зареєстровано на тимчасово окупованій території – 121 (4,2%); військовослужбовець військової служби за контрактом – 256 (8,9%); випускник військового (військово-морського) ліцею або ліцею з посиленою військово-фізичною підготовкою, які закінчили навчання у 2024 році – 395 (13,7%); особа, яка визнана учасником бойових дій – 234 (8,1%).

Найбільші показники курсантів, які вступали до ВВНЗ та ВВП ЗВО на

пільгових умовах, мають (у % від чисельності респондентів в окремих ВВНЗ та ВВП ЗВО): ВА – 47,5%; ХНУПС – 43,9%; КВПС ДССТ УДУНТ – 44,3%, інші ВВНЗ та ВВП ЗВО мають цей показник в діапазоні від 27,8% до 37,4%.

При цьому, співвідношення між респондентами, які відносяться до пільгової категорії вступників - військовослужбовець військової служби за контрактом (у відсотках від чисельності опитаних в окремих ВВНЗ та ВВП ЗВО): ВА – 4,4%; ХНУПС – 8,2%; НАСВ – 3,7%; ЖВІ – 3,2%; ВІ КНУ – 0,8%; ВІТВ НТУХПІ – 5%; ВІТІ – 1,7%; ВЮІ НЮУ – 4,8%; КВПС ДССТ УДУНТ – 11,5%.

Співвідношення між респондентами, які відносяться до пільгової категорії вступників - випускник військового (військово-морського) ліцею або ліцею з посиленою військово-фізичною підготовкою, які закінчили навчання у 2024 році (у відсотках від чисельності опитаних в окремих ВВНЗ та ВВП ЗВО): ВА – 11,3%; ХНУПС – 8,9%; НАСВ – 6,0%; ЖВІ – 6,3%; ВІ КНУ – 12,9%; ВІТІ – 12,4%; ВІТВ НТУХПІ – 7%; ВЮІ НЮУ – 11,1%; ІВМС НУ ОМА – 11,0%; КВПС ДССТ УДУТ – 9,8%.

Співвідношення між респондентами, які відносяться до пільгової категорії вступників - особа, яка визнана учасником бойових дій (у відсотках від чисельності опитаних в окремих ВВНЗ та ВВП ЗВО): ВА – 2,2%; ХНУПС – 6,4%; НАСВ – 5,2%; ЖВІ – 1,8%; ВІ КНУ – 1,0%; ВІТІ – 4,8%; ВІТВ НТУХПІ – 4%; ВЮІ НЮУ – 3,2%; ІВМС НУ ОМА – 1,0%; КВПС ДССТ УДУНТ – 4,9%.

II. Мотиваційна готовність курсантів першого курсу до служби в ЗС України або інших структурах сил оборони України.

и) більшою мірою спонукало до навчання у ВВНЗ, ВВП ЗВО – передбачалася можливість 1-3 відповідей (у % від загальної чисельності опитаних): 1) сімейна традиція – 21,1%; 2) романтика військової служби – 24,2%; 3) стійке, усвідомлене бажання служити у ЗСУ – 67%; 4) бажання захищати Батьківщину – 68%; 5) уникнути мобілізації до ЗСУ – 2,6%; 6) інше – 3,3%. Серед інших спонукань були такі: помститися за батька або брата, повномасштабне вторгнення РФ, захищати рідних або родину, навчання у військовому ліцеї тощо.

Співвідношення між респондентами, які мають певне спонукання до навчання у ВВНЗ, ВВП ЗВО (у відсотках від чисельності опитаних в окремих ВВНЗ або ВВП ЗВО): ВА – 1) 9,5%, 2) 24,6%, 3) 35,9%, 4) 15,3%, 5) 0%; ХНУПС – 1) 14,5%, 2) 18,1%, 3) 40,2%, 4) 12,3%, 5) 1,0%; НАСВ – 1) 12,0%, 2) 18,2%, 3) 39,0%, 4) 18,2%, 5) 1,7%; ЖВІ – 1) 10,8%, 2) 12,6%, 3) 50,0%, 4) 14,0%, 5) 5,0%; ВІ КНУ – 1) 17,5%, 2) 17,3%, 3) 37,6%, 4) 13,4%, 5) 0,5%; ВІТІ – 1) 9,6%, 2) 14,4%, 3) 40,9%, 4) 16,2%, 5) 1,0%; ВЮІ НЮУ – 1) 14,3%, 2) 19,0%, 3) 40,0%, 4) 11,1%, 5) 0%; ІВМС НУ ОМА – 1) 10,4%, 2) 15,0%, 3) 44,0%, 4) 23,0%, 5) 1,6%; КВПС ДССТ УДУНТ – 1) 14,3%, 2) 19,0%, 3) 40,0%, 4) 11,1%, 5) 0%.

і) більшою мірою вплинуло на рішення навчатися у ВВНЗ, ВВП ЗВО - передбачалася можливість 1-2 відповідей (у % від загальної чисельності опитаних): реклама по телебаченню, радіо – 6,3%; вплив початкової військової підготовки у школі (коледжі...) – 19,3%; вплив батьків – 17,5%; вплив авторитетних знайомих – 39,9%; престижність військової служби – 67%; добре

грошове забезпечення – 21,7%; наявність відповідних пільг та соціальних гарантій для військовослужбовців – 17,9%; інше – 5,2%.

Із числа зарахованих курсантів рішення навчатися у ВВНЗ, ВНП ЗВО у переважної більшості було прийнято за рахунок впливу авторитетних знайомих та за рахунок престижності військової служби.

ї) мають спортивні досягнення (спортивні нормативи певного рівня) (у % від загальної чисельності опитаних): майстер спорту України – 0,7%; кандидат у майстри спорту України – 3%; 1-й спортивний розряд – 6,6%; 2-й спортивний розряд – 4,9%; 3-й спортивний розряд – 2,8%; нема спортивного розряду – 82%. Кращі показники щодо фізичної підготовленості мають респонденти ВА (відсоток респондентів, які мають певний спортивний розряд становить 22%), ЖВІ (відповідно 19,4%), ВІ КНУ (відповідно 20,0%).

ІІІ. Рівень освітньої підготовки вступників до навчання у ВВНЗ та ВНП ЗВО.

й) навчальний заклад, який закінчено до вступу у ВВНЗ, ВНП ЗВО (у % від загальної чисельності опитаних): середня загальноосвітня школа – 27,5%; спеціалізована загальноосвітня школа з поглибленим вивченням певного навчального предмету – 3,3%; гімназія – 2,1%; ліцей – 29,2%; військовий ліцей – 11,4%; ліцей з посиленою військово-фізичною підготовкою – 11,6%; коледж – 10,3%; інше – 4,6%.

к) закінчено навчальний заклад до вступу у ВВНЗ, ВНП ЗВО (у % від загальної чисельності опитаних): 1) з медаллю – 3,9%; 2) на відмінно та добре – 23,8%; 3) на відмінно, добре та задовільно – 33%; 4) на добре та задовільно – 39,3%. Співвідношення між респондентами, які закінчили навчальний заклад з певними успіхами (у відсотках від чисельності опитаних в окремих ВВНЗ та ВНП ЗВО): ВА – 1) 3,1%, 2) 24,2%; ХНУПС – 1) 2,6%, 2) 24,0%; НАСВ – 1) 3,1%, 2) 17,4%; ЖВІ – 1) 1,4%, 2) 21,0%; ВІ КНУ – 1) 7,5%, 2) 30,7%; ВІТВ НТУХПІ – 1) 1,3%, 2) 15,4%; ВІПІ – 1) 6,9%, 2) 24,7%; ВЮІ НЮУ – 1) 3,2%, 2) 31,7%; ІВМС НУ ОМА – 1) 2,0%, 2) 26,0%; КВПС ДССТ УДУНТ – 1) 3,6%, 2) 16,4%.

л) рік закінчення певного навчального закладу до вступу у ВВНЗ, ВНП ЗВО (у % від загальної чисельності опитаних): 1) 2024 – 82,5%; 2) 2023 – 4,4%; 3) 2022 – 2,4%; 4.) 2021 – 2,3%; 5) 2020 – 1,4%; 6) раніше 2020 – 7%.

м) випробування, за результатами якого взято участь у конкурсному відборі до ВВНЗ, ВНП ЗВО (у % від загальної чисельності опитаних): 1) НМТ 2024 року – 80,0%; 2) НМТ 2023 року – 3,5%; 3) НМТ 2022 року – 2,3%; 4) ЗНО 2021 року – 1,7%; 5) складання вступних іспитів у ВВНЗ, ВНП ЗВО – 12,5%.

н) кількість балів з української мови, що отримано під час складання НМТ або ЗНО (вступного випробування) (у % від загальної чисельності опитаних): 1) 180-200 – 2,3%; 2) 160-179 – 13,7%; 3) 140-159 – 52%; 4) 120-139 – 27,3%; 5) 100-119 – 4,7%.

Співвідношення між респондентами, які отримали певну кількість балів з української мови під час складання НМТ або ЗНО (вступного випробування) (у відсотках від чисельності опитаних в окремих ВВНЗ або ВНП ЗВО): ВА – 1) 2,4%, 2) 14,9%, 3) 55,5%, 4) 24,7%, 5) 2,5%; ХНУПС – 1) 2,7%, 2) 15,5%, 3)

52,7%, 4) 24,1%, 5) 5,0%; НАСВ – 1) 1,0%, 2) 8,9%, 3) 49,1%, 4) 34,7%, 5) 6,3%; ЖВІ – 1) 0,5%, 2) 8,6%, 3) 50,7%, 4) 30,7%, 5) 9,5%; ВІ КНУ – 1) 4,9%, 2) 18,3%, 3) 56,4%, 4) 18,9%, 5) 1,5%; ВІПІ – 1) 1,1%, 2) 11,8%, 3) 51,9%, 4) 33,1%, 5) 2,1%; ВІТВ НТУХПІ – 1) 3,9%, 2) 11,0%, 3) 40,9%, 4) 33,2%, 5) 11,0%; ВЮІ НЮУ – 1) 3,2%, 2) 19,0%, 3) 62,0%, 4) 15,8%, 5) 0%; ІВМС НУ ОМА – 1) 1,0%, 2) 11,0%, 3) 41,0%, 4) 34,5%, 5) 12,5%; КВПС ДССТ УДУНТ – 1) 4,4%, 2) 17,5%, 3) 57,0%, 4) 13,9%, 5) 7,2%.

о) кількість балів з математики, що отримано під час складання НМТ або ЗНО (вступного випробування) (у % від загальної чисельності опитаних): 1) 180-200 – 1,2%; 2) 160-179 – 5,5%; 3) 140-159 – 33,9%; 4) 120-139 – 31,5%; 5) 100-119 – 27,9%.

Співвідношення між респондентами, які отримали певну кількість балів з математики під час складання НМТ або ЗНО (вступного випробування) (у відсотках від чисельності опитаних в окремих ВВНЗ або ВНП ЗВО): ВА – 1) 1,3%, 2) 6,4%, 3) 32,6%, 4) 33,1%, 5) 26,6%; ХНУПС – 1) 1,2%, 2) 6,8%, 3) 39,3%, 4) 26,7%, 5) 26,0%; НАСВ – 1) 0,8%, 2) 4,1%, 3) 29,0%, 4) 33,7%, 5) 32,5%; ЖВІ – 1) 0,9%, 2) 2,7%, 3) 23,0%, 4) 32,0%, 5) 41,9%; ВІ КНУ – 1) 1,3%, 2) 6,7%, 3) 37,9%, 4) 32,0%, 5) 22,2%; ВІПІ – 1) 1,0%, 2) 4,1%, 3) 34,4%, 4) 35,0%, 5) 25,0%; ВІТВ НТУХПІ – 1) 0%, 2) 2,0%, 3) 18,5%, 4) 40,9%, 5) 38,6%; ВЮІ НЮУ – 1) 1,6%, 2) 9,5%, 3) 43,0%, 4) 34,9%, 5) 11,1%; ІВМС НУ ОМА – 1) 2,0%, 2) 5,0%, 3) 27,0%, 4) 29,0%, 5) 37,1%; КВПС ДССТ УДУНТ – 1) 1,6%, 2) 3,3%, 3) 28,0%, 4) 29,5%, 5) 37,6%.

п) кількість балів з історії України, що отримано під час складання НМТ або ЗНО (вступного випробування) (у % від загальної чисельності опитаних): 1) 180-200 – 2,4%; 2) 160-179 – 10,3%; 3) 140-159 – 56,9%; 4) 120-139 – 26,3%; 5) 100-119 – 4,1%.

Співвідношення між респондентами, які отримали певну кількість балів з історії під час складання НМТ або ЗНО (вступного випробування) (у відсотках від чисельності опитаних в окремих ВВНЗ або ВНП ЗВО): ВА – 1) 2,2%, 2) 13,7%, 3) 56,5%, 4) 24,4%, 5) 3,2%; ХНУПС – 1) 2,1%, 2) 10,3%, 3) 58,8%, 4) 23,0%, 5) 5,8%; НАСВ – 1) 2,3%, 2) 8,1%, 3) 53,1%, 4) 31,9%, 5) 4,6%; ЖВІ – 1) 1,7%, 2) 3,6%, 3) 55,9%, 4) 32,9%, 5) 5,9%; ВІ КНУ – 1) 4,5%, 2) 13,3%, 3) 57,6%, 4) 22,6%, 5) 2,0%; ВІПІ – 1) 1,6%, 2) 8,6%, 3) 59,1%, 4) 27,7%, 5) 3,0%; ВІТВ НТУХПІ – 1) 1,0%, 2) 11,5%, 3) 45,7%, 4) 36,9%, 5) 4,9%; ВЮІ НЮУ – 1) 3,2%, 2) 20,6%, 3) 68,3%, 4) 7,9%, 5) 0%; ІВМС НУ ОМА – 1) 3,0%, 2) 11,1%, 3) 50,1%, 4) 26,0%, 5) 9,8%.

р) додатковий навчальний предмет, що був вибраний під час складання НМТ або ЗНО (вступного випробування) (у % від загальної чисельності опитаних): 1) іноземна мова – 34,3%; 2) фізика – 8,4%; 3) хімія – 0,8%; 4) біологія – 12,8%; 5) географія – 32,3%; 6) українська література – 11,4%.

с) кількість балів з навчального предмету на вибір, що отримано під час складання НМТ або ЗНО (вступного випробування) (у % від загальної чисельності опитаних): 1) 180-200 – 1,6%; 2) 160-179 – 9,5%; 3) 140-159 – 52%; 4) 120-139 – 27,6%; 5) 100-119 – 9,3%.

т) середній бал атестату про загальну середню освіту (у % від загальної чисельності опитаних): 1) 101-110 – 2,4%; 2) 111-120 – 3,8%; 3) 121-130 –

10,4%; 4) 131-140 – 20,5%; 5) 141-150 – 24,2%; 6) 151-160 – 15,8%; 7) 161-170 – 9,6%; 8) 171-180 – 7,3%; 9) 181-190 – 4,4%; 10) 191-200 – 1,6%.

у) бал з англійської мови в атестаті про загальну середню освіту (у % від загальної чисельності опитаних): 1) 2-3 – 2,6%; 2) 4-6 – 26,1%; 3) 7-9 – 51,7%; 4) 10-12 – 17,4%; 5) вивчав іншу іноземну мову – 2,2%.

За результатами складання НМТ або ЗНО (вступного випробування) знання математики у вступників до ВВНЗ, ВНП ЗВО під час складання ними НМТ або ЗНО (вступного випробування) у 2024 році був на низькому рівні. Більшість вступників показали результати зі знання української мови, які коливалися в межах середніх показників та показниках менше середнього (120-159 балів). Щодо історії України, то більшість вступників отримали середню кількість балів під час складання тесту (140-159 балів). Додатковий навчальний предмет вступниками вибирався у більшості випадків за напрямками підготовки у відповідних ВВНЗ та ВНП ЗВО.

Аналіз показників щодо середнього балу атестату про загальну середню освіту та балу з англійської мови в атестаті про загальну середню освіту вступників також свідчить про їх недостатню освітню підготовку.

IV. Плани і побажання респондентів щодо подальшого проходження військової служби після завершення навчання у ВВНЗ та ВНП ЗВО.

ф) силова структура, в якій бажано проходити військову службу за контрактом по завершенню навчання у ВВНЗ, ВНП ЗВО передбачалася можливість 1-2 відповідей (у % від загальної чисельності опитаних): Збройні Сили – 65,5%; Національна гвардія – 14,7%; Служба безпеки – 26,9%; Державна прикордонна служба – 9,1%; не збираюся проходити військову службу за контрактом – 1,2%; остаточно не визначився – 21,3%; у будь якої силовій структурі – 6,7%; інше – 3,5%.

Багато курсантів ще не визначилися з подальшим вибором силовій структурі, де в майбутньому вони будуть проходити військову службу на посадах офіцерського складу. Із числа інших більшість вказали, що це будуть ЗС України.

х) вид Збройних Сил (окремий род сил Збройних Сил), де бажано проходити військову службу за контрактом по завершенню навчання у ВВНЗ, ВНП ЗВО (у % від загальної чисельності опитаних): Сухопутні війська – 41,3%; Військово-Морські Сили – 8,7%; Повітряні Сили – 28,1%; Сили територіальної оборони – 4,5%; Сили спеціальних операцій – 27,3%; Медичні Сили – 3,4%; Сили підтримки – 9,2%; Сили логістики – 7,9%; остаточно не визначився – 19,2%; інше – 3,1%.

Висновки та перспективи подальших досліджень. План прийому курсантів на навчання на базі повної загальної середньої освіти для здобуття ступеня вищої освіти “бакалавр” для подальшого проходження військової служби на посадах осіб офіцерського складу в 2024 році був виконаний не повністю. Основними причинами невиконання Плану прийому стало: загальне зниження в державі закладів повної загальної середньої освіти та самих вступників у зв'язку з їх виїздом за межі України з метою отримання освіти у навчальних

зкладах іноземних держав; низькі результати складання випускниками середніх шкіл НМТ у 2024 році, що позначилося на відборі вступників на навчання до ВВНЗ та ВНП ЗВО; збільшені потреби в підготовці військових фахівців (у порівнянні з минулими роками) визначених Генеральним штабом ЗС України без урахування обставин, в яких здійснювався відбір та прийом на навчання.

Аналіз підсумків опитування респондентів свідчить про достатньо високу мотивацію та психологічну готовність курсантів навчатися у ВВНЗ та ВНП ЗВО і подальшому проходити військову службу у силових структурах сектору оборони України. Більшість опитаних дали відповідь, що мають стійке бажання служити в ЗС України, при цьому від 10% до 30% від загальної чисельності респондентів зазначили, що це є сімейна традиція, романтика військової служби або бажання захищати Батьківщину.

При цьому, результати аналізу підсумків проведення вступу до ВВНЗ та ВНП ЗВО у 2024 році свідчать про недостатню якість підготовки абітурієнтів у системі загальної середньої освіти. Так, курсанти, які зараховані на перший курс навчання продемонстрували: недостатній рівень освітньої підготовки – 66,5% від загальної чисельності опитаних; середній рівень – 27,7% і лише 5,8% показали результати вище середнього та високого рівня. Особливо слабка математична підготовка абітурієнтів. Проблемним питанням в організації підготовки курсантів, які вступили на навчання у 2024 році, може бути вивчення англійської мови, як наслідок їх слабкої підготовки з цього навчального предмету в закладах загальної середньої освіти. На фоні таких результатів важко очікувати підвищення якості підготовки офіцерських кадрів у ВВНЗ та ВНП ЗВО, адже вона тісно пов'язана з якістю підготовки вступників у системі загальної середньої освіти.

Опрацьовані відомості щодо підсумків евристичного соціологічного опитування вступників до ВВНЗ та ВНП ЗВО під час вступної компанії у 2024 році доцільно використати при виконанні науково-дослідної роботи «Огрунтування шляхів вдосконалення порядку прийому на навчання для здобуття вищої освіти громадян України до вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти», шифр «Вступ», яка спланована до виконання у ВІ КНУ у 2025 році.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. № 1556-VII (зі змінами). URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

2. Закон України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/796-12#Text>.

3. Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text>.

4. Закон України «Про охорону дитинства» (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1543-18#Text>.

5. Закон України «Про соціальний і правовий захист військово-службовців та членів їх сімей» (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text>.

6. Наказ Міністерства освіти і науки України від 06.03.2024 № 266 «Про затвердження Порядку прийому на навчання для здобуття вищої освіти в 2024 році» (зі змінами). URL: https://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/9990/.

7. Наказ Міністерства оборони України від 05.06.2014 № 360 «Про затвердження Інструкції про організацію та проведення військово-професійної орієнтації молоді та прийому до вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0704-14#Text>.

8. Наказ Міністерства оборони України від 16.07.2024 № 479 «Про затвердження Інструкції про організацію та проведення військово-професійної орієнтації громадян України і прийому навчання до закладів фахової передвищої військової освіти, вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти та наукових установ у системі Міністерства оборони України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1285-24#Text>.

9. Наказ Міністерства оборони України від 11.05.2016 № 248 «Про затвердження Особливостей прийому на навчання до вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів для підготовки військових фахівців тактичного рівня в умовах особливого періоду». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0776-16#Text>.

10. Наказ Міністерства оборони України від 16.05.2024 № 87ДСК «Про організацію прийому в 2024 році слухачів, курсантів на навчання до вищих військових навчальних закладів, закладів фахової передвищої військової освіти для підготовки військових фахівців з вищою та фаховою передвищою освітою та ліцеїстів на навчання до військових ліцеїв» (зі змінами).

11. Наказ Міністерства оборони України та Міністерства освіти і науки України від 04.06.2024 № 102ДСК/1ДСК «Про організацію прийому в 2024 році слухачів, курсантів на навчання до військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти для підготовки військових фахівців з вищою та фаховою передвищою освітою» (зі змінами).

12. Указ Президента України від 21.02.2002 № 157 «Про додаткові заходи щодо посилення турботи про захисників Вітчизни, їх правового і соціального захисту, поліпшення військово-патріотичного виховання молоді». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-2002#Text>.

REFERENCES

1. Zakon Ukrainy «Pro vyshchu osvitu» vid 01.07.2014 p № 1556-VII (iz zminamy). URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

2. Zakon Ukrainy «Pro status i sotsial'nyy zakhyst hromadyan, yaki postrazhdaly vnaslidok Chornobyl's'koyi katastrofy» (iz zminamy). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/796-12#Text>.

3. Zakon Ukrainy «Pro status veteraniv viyny, harantiyi yikh sotsial'noho zakhystu» (iz zminamy). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text>.

4. Zakon Ukrainy «Pro okhoronu dytynstva» (iz zminamy). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1543-18#Text>.

5. Zakon Ukrainy «Pro sotsial'nyy i pravovyy zakhyst viys'kovosluzhbovtsiv ta chleniv yikh simey» (iz zminamy). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text>.

6. Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrayiny vid 06.03.2024 № 266 «Pro zatverdzhennya Poryadku pryomu na navchannya dlya zdobuttya vyshchoyi osvity v 2024 rotsi» (zi zminamy). URL: https://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/9990/.

7. Nakaz Ministerstva oborony Ukrayiny vid 05.06.2014 № 360 «Pro zatverdzhennya Instruktseyi pro orhanizatsiyu ta provedennya viys'kovo-profesiynoyi oriyentatsiyi molodi ta pryomu do vyshchych viys'kovykh navchal'nykh zakladiv ta viys'kovykh navchal'nykh

pidrozdiliv zakladiv vyshchoyi osvity». (zi zminamy).

URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0704-14#Text>.

8. Nakaz Ministerstva obrony Ukrainy vid 16.07.2024 № 479 «Pro zatverdzhennya Instruktsiyi pro orhanizatsiyu ta provedennya viys'kovo-profesiynoyi oriyentatsiyi hromadyan Ukrainy i pryymu navchannya do zakladiv fakhovoyi peredvyshchoyi viys'kovoyi osvity, vyshchykh viys'kovykh navchal'nykh zakladiv, viys'kovykh navchal'nykh pidrozdiliv zakladiv vyshchoyi osvity ta naukovykh ustanov u systemi Ministerstva obrony Ukrainy».

URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/-show/z1285-24#Text>.

9. Nakaz Ministerstva obrony Ukrainy vid 11.05.2016 № 248 «Pro zatverdzhennya Osoblyvostey pryymu na navchannya do vyshchykh viys'kovykh navchal'nykh zakladiv ta viys'kovykh navchal'nykh pidrozdiliv vyshchykh navchal'nykh zakladiv dlya pidhotovky viys'kovykh fakhivtsiv taktychnoho rivnya v umovakh osoblyvoho periodu».

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0776-16#Text>.

10. Nakaz Ministerstva obrony Ukrainy vid 16.05.2024 № 87 DSK «Pro orhanizatsiyu pryymu v 2024 rotsi slukhachiv, kursantiv na navchannya do vyshchykh viys'kovykh navchal'nykh zakladiv, zakladiv fakhovoyi peredvyshchoyi viys'kovoyi osvity dlya pidhotovky viys'kovykh fakhivtsiv z vyshchoyu ta fakhovoyu peredvyshchoyu osvitoyu ta litseyistiv na navchannya do viys'kovykh litseyiv» (zi zminamy).

11. Nakaz Ministerstva obrony Ukrainy ta Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 04.06.2024 № 102 DSK/1 DSK «Pro orhanizatsiyu pryymu v 2024 rotsi slukhachiv, kursantiv na navchannya do viys'kovykh navchal'nykh pidrozdiliv zakladiv vyshchoyi osvity dlya pidhotovky viys'kovykh fakhivtsiv z vyshchoyu ta fakhovoyu peredvyshchoyu osvitoyu» (zi zminamy).

12. Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 21.02.2002 № 157 «Pro dodatkovy zakhody shchodo posylennya turboty pro zakhysnykiv Vitchyzny, yikh pravovoho i sotsial'noho zakhystu, polipshennya viys'kovo-patriotychnoho vykhovannya molodi». URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157/-2002#Text>.

SUMMARY

Yurii Chernykh,

PhD (Technical Sciences), Associate Professor,
Military institute of Taras Shevchenko
National University of Kyiv

Mykola Kubiavka,

PhD (Technical Sciences),
Military Institute of Taras Shevchenko
National University of Kyiv

Kyrylo Pyrogov,

Military institute of Taras Shevchenko
National University of Kyiv

Admission Company to the Higher Military Educational Institutions and Military Educational Units of Higher Education Institutions in 2024: Results of the Heuristic Sociological Survey of Applicants

***Introduction.** The article is devoted to the study of the problematic issues of the organization of the entrance company to higher military educational institutions and military educational units of higher education institutions in 2024, in particular, the analysis of their staffing by cadets (students) of the first year. In order to determine the motivational readiness of candidates to study for service in the Armed Forces of Ukraine, as well as to study the level of educational preparation of entrants to study among entrants in 2024, an empirical sociological study was organized.*

Purpose. *The purpose of the article is to analyze certain aspects of the admission company to higher military educational institutions and military educational units of higher education institutions in 2024 based on the results of a heuristic sociological survey of respondents.*

Methods. *Heuristic sociological survey - conducting a survey among cadets (students) of the first year of recruitment of 2024, which allowed to collect primary data, and analytical methods - systematic approach, systematic analysis, induction and deduction, comparison*

Results. *The analysis of the survey results indicates a high level of motivation and psychological readiness among cadets to study and perform military service within Ukraine's defense sector. Most respondents expressed a strong desire to serve in the Armed Forces of Ukraine. However, an analysis of the admission results for 2024 highlights significant shortcomings in the quality of applicants' training within the general secondary education system. In particular, mathematical preparation among applicants was found to be notably weak. Another pressing challenge in cadet training is the study of English, as many applicants exhibit insufficient proficiency in this subject due to inadequate instruction in general secondary education institutions.*

Conclusion. *Against this background, it is difficult to anticipate an improvement in the quality of officer personnel training, as it is directly linked to the quality of preparation provided by the general secondary education system.*

Keywords: *military education; entry company, 2024; sociological survey.*